

Georg Stang - en tale

Taler

Gunnar Heiberg

Omstendigheter

Artikkel

1 V lever jo nå under enighetens tegn. Vi er enige om at vi er blitt fornærmet og enige om at vi har rett i den pågående strid. Men vi er bare uenige om hva vi skal gjøre med all denne enigheten.

5 Som uttrykk for et enig folk sitter et enig storting og i spissen for samme enige folk står en enig regjering.

Det låter bra.

10 Men er det så?

Rent ut sagt, det går så mange rare rykter om dagen. Nå skal man naturligvis ikke lytte for meget til rykter, så meget mer som det der er sant ofte er meget verre enn det som fortelles.

15

Ryktene går iallfall ikke i retning av at det er stor stemning blant landets kårne, eller at den eller den har lest kongemakten teksten, eller at det er Enighet-til-Dovrefaller innen regjeringen. Ryktene går mer i den retning at både den ene og den andre møter opp på slottet hvor de får sine skjenn og skjære hypp. Vi får
20 håpe at ryktene ikke taler sant, men de går nå engang i den retningen. Hadde de gått i den andre retningen synes jeg det hadde vært hyggeligere.

Siden jeg nå er inne på denne farlige vei, å utspre rykter, så må jeg da også fortelle - ja, dere har vel hørt det, dere også - at innen den enige regjeringen skal
25 det være minst tre faste, men forskjellige standpunkter, foruten et vandrende standpunkt, representert av den fremtidige utenriksminister. Fire forskjellige meninger blant ti enige statsråder - det er ikke dårlig.

30 Og slik skal det være i Stortinget også. Aldeles enige alle sammen på noen mindre uenigheter om det vesentlige nær. Og her skal det ennogså være en gruppe som truer med helt å sprenges. Det er den liberale del av samlingspartiet, som har fem statsråder i ministeriet og selv består av to medlemmer. Her skal mann stå mot mann.

35

Man sier at det for tiden er landesorg, alminnelig nedstemthet i Norge.

Personlig må jeg si at jeg ikke deler denne oppfatning. Jeg synes aldri hverken å ha sett eller følt en slik alvorsets livslyst her i landet som nettopp i denne tid.

Men selv om denne landesorg og nedstemthet allikevel skulle være der, så er det
40 dog et lyst punkt på mørke bakgrunn. Ryktet forteller nemlig - ja, nå er jeg inne på ryktene igjen - at H. K. H. kronprinsregentens humør skal være i stadig stigende. Han kom hit trist i hu. Men da han så hadde talt med Stortingets seks presidenter, så han straks lysere på tingene. Etter disse seks samtaler, skal han ha smilt i skjegget og mumlet: Aha - der har vi seks varianter av den norske enighet.
45 De seks presidenter hadde nemlig vært så dypt nedsunket i den norske enighet at de hadde glemt å konferere før de gikk til regenten.

Men da så kronprinsen traff krigsminister Strugstad ble han igjen alvorlig en stund og sa:

50

Nå, Strugstad, er grensefestningene tomme.

Ja, gudbevares, D. K. H., svarte krigsministeren, hurtig. Prinsen som straks fikk sitt humør igjen, henkastet derpå lett: Skal våpenøvelsene innstilles til
55 sommeren da?

Og krigsministeren svarte: Ja, hvis ikke den finansielle situasjon skulle bli vesentlig bedre, så taler jeg forat det skal være våpenøvelser, og så blir de nok innstilt. Men jeg blir stående.

60

Nå ja, så er alt godt, svarte H. K. H. i det mest strålende humør.

Lasalle har engang sagt: Das was ist, er den beste politikk. Å si det som er og som det er.

65

Jeg hørte forleden på et folkemøte at de fleste talerne forsikret om sin egen og

om hele folkets tillit til statsmaktene. Og det ble ropt ca. 100 hurraer for Storting og regjering.

70

Når det er slik tillit til Storting og til regjering, hvorfor holdt de da folkemøte, hvorfor holder vi folkemøte her i kveld? Og hvorfor vil det forhåpentlig - eller dessverre - snart bli holdt folkemøter over hele landet?

75 Hvorfor skriver da Nansen sine glimrende artikler?

Er det ikke nettopp fordi det kan være tvil om det er menn i Stortinget og om det er mot i regjeringen.

80 Å nei - das was ist, det er visst nettopp det at det ikke er tillit til regjeringen og bare tvilblandet håp til Stortinget og avgjort mistro til kongemakten.

Her forleden dag vandret et tog på flere tusen mennesker gjennom byens gater. Det var de arbeidsløse. De gikk til kommunestyrelsen, og den svarte med å regne opp alt det den hadde gjort. Og toget gikk til Stortinget. Og presidenten svarte
85 det samme som ordføreren, men han la til at det var aldeles overflødig å komme med en slik henvendelse til Stortinget, så meget som det hadde gjort og så meget som det ville gjøre. Og de arbeidsløse gikk videre, like arbeidsløse og like sultne. Så kom toget endelig til kronprinsregenten. Og han var velvilligheten selv,
90 trykket deputasjonen i hånden og lovte å hjelpe. Nå, baketter har kommunestyrelsen og Stortinget jo i virkeligheten gjort noe. Men gud vet om ikke kronprinsen i folket får æren for dette. Og gud vet om ikke dette skjer med rette.

95 Alvorlig talt, skulle det være god politikk dette at av de 6000 arbeidsløse sultne menn, foruten kvinner og barn, går de 3000 i en vanskelig, for landet farlig, situasjon gjennom hovedstadens gater; de går forgjeves til bystyre og til Storting, men de går med fremgang til slottet. Og de ender med å be gud velsigne en mann, - jeg skal ikke bruke unødig sterke uttrykk - en mann som har et visst
100 naturlig så å si medfødt hang til å holde med landets motstandere.

Er dette god politikk? Eller rettere sagt, er ikke dette en fullstendig tøylesløs mangel på politikk fra de ledendes side.

105 Hvor er den kraftige hånd som leder all den masse enighet som for tiden florerer

i Norge?

110 Skulle ikke god politikk nettopp være som en varm kraftig hånd som i fredens
dager ledet og vinket, pleiet og støttet, varmet og varsomt støtte fremover. Som
en faderhånd, den man ikke alltid behøvde se, men alltid følte. Men i ufredens
dager skulle hånden ses. Man skulle merke den over sin nakke om
ubeslutsomhet, feighet, vankelmot, utsettelseslyster, handleudyktighet steg i
sinnene. Og man skulle føle at den ville være som en stålneve i motstanderens
115 strupe om landets ære ble rørt.

Hvor er hånden?

120 Jeg spør, for har vi ikke hånden så er enigheten lite verd. Da lyser den ikke over
landet. Den skygger. Men i skyggen myldrer og mumler de tusen små menn og
der trives sinnets lamhet.

125 Da Georg Stang for noen år siden ble krigsminister, hva var det da han ville? For
han ville noe. Jo, han ville Norges rett uavkortet med den spesielle oppgave for
seg at vi militært skulle stå så sterkt at vi kunne verge vår rett. Og i den tid han
var krigsminister arbeidet han natt og dag mot dette sitt mål. Han bygde, han
rustet, han øvde. Han trodde lite på forhandlingene. Tenkte desto mer på at den
farlige stund kunne komme.

130 Er ikke stunden kommet? Den stund da forhandlingene stanset, da
forsmedelsene skyllet over sine bredder, da ord ikke lenger hjelper, da vi føler at
skal Norges rett og ære nåes da må vi innløse våre ord i handling om det er
nødvendig.

135 Han lot seg kalle fusentast og brushode og krigsgal og millionødsler og alt som
stygt er. Det som i gamle dager kaltes å mure med sverd ved lend og som nevntes
priselig gjerning, det ble kaldt å forhandle med sverdet på ryggen da det gjaldt
Stang.

140 Men stunden kom.

Ikke den stund han ønsket, men den stund han fryktet, og i hvilken han ikke
ville at vi andre skulle behøve å nære frykt.

Den gang følte han sterkere, tok han større ansvar, ante han dypere enn noen annen mann i dette land.

150 Derav den ro, den ubøyelige sikkerhet, den velsignede trygghet, den følelse av ansvar, som er over Georg Stang og som han formår å meddele oss andre.

Det er en annen mann som vi dessverre ikke har den glede å se iblant oss i aften, som også, på sitt område har følt ansvar sterkere enn de fleste. Nansen. Har han ikke nettopp i disse dager vist at han også i politikken kan meddele oss andre noe
155 av det mot, av den handledyktighet som er forbundet med det store ansvar - ikke med det støvete kontoransvar, ikke med det kryptende betenkelighetsansvar, ikke med det tusenbente, logrende hensynsansvar, men med det store ansvar som ligger i å legge lange planer, gjennomføre dem som høvding, og først og fremst i vilje til å sette livet inn på sin tro.

160 Ibsen sier at den sterkeste mann er den som står alene. Ett er kanskje ennå sikrere, og det er, at for å være sterk må man ha følt seg alene.

165 Fridtjof Nansen har stått alene og Georg Stang har stått alene. Den ene oppe under polarhimmelen. Den andre midt blant menneskene.

Men hva vi har følt i disse dager, det er at denne mannen der oppe fra ishavet, det er en varm mann.

170 Og hva vi har sett i disse dager, det er at denne krigsgale fusentasten, det er en kald mann. For han så langt. Han så like til i dag.

Begge disse karene er av den art at de medfødt vet, at det er timer i et folks historie som gjelder mer enn mange tiår. At det gjelder å gripe disse timer. Og å
175 nytte dem vel.

Georg Stang er ikke noen spansk eller søramerikansk eller serbisk pronunciamento-general. Han er en hederlig, rettrygget, sindig og modig nordmann, av dem som vi liker å si at det var mange av i gamle dager, og som vi
180 bare måtte ønske vi hadde mange, mange av nu om dagen.

Men i ett utmerker han seg fremfor alle de andre, og det er i det at han i tide følte sterkere hva som ville komme og derfor også handlet sterkere enn noen

185 annen nordmann.

Det skulle undre meg om ikke de som tenker dypest i Sverige, om ikke de sier til seg selv: Et stolt Norge, som står på sin rett, som forstår å hevde sin rett, som er villig til å sette livet inn på sin rett - et slikt Norge er til gagn og fred og ære for seg selv og til gagn og fred og ære for Norden.

Det er et slikt Norge Georg Stang - ikke drømmer om, men vil.

Kilde

195 Oberst Stangs og Gunnar Heibergs foredrag 25/2 1905. Kristiania 1905: Studenternes nationale Forening

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/georg-stang-en-tale>

200

205

210

215

220